

Analyysi

Ville Manninen ja Mari K. Niemi

”Mahdollisuudet ovat kirjaimellisesti rajattomat” Uutismediassa työskentelevien näkemyksiä uusista teknologioista

Muutos on journalismille luontainen tila, mutta digitaalisten teknologioiden vauhdittama kehitys on ollut poikkeuksellista niin nopeutensa kuin syvälle journalistisen työn luonteeseen ulottuvan vaikutuksensa vuoksi (Franklin 2014). Vuosituhannen alussa John Pavlik (2000) ennakoiki teknologisen muutoksen muokkaavan journalismia lähes kaikin puolin: kuinka alalla työskennellään, millaista sisältöä siellä tuotetaan, miten toimitukset organisoidaan ja miten toimitukset ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa, yleisöihin sekä muuhun yhteiskuntaan. Reilu kaksi vuosikymmentä myöhemmin arvion voi todeta olleen oikeansuuntainen, vaikka Pavlikin (ja muiden) ennusteita muutosten mittakaavasta ja nopeudesta on myös kritisoitu (esim. Steensen 2011).

Vaikka uudet teknologiat mahdollistavat ja vauhdittavat journalismin uudistumista, muutoksen täydellistyminen voi kestää vuosikymmeniä. Heikko teknologioiden tuntemus tai puutteelliset taloudelliset resurssit voivat hidastaa muutoksia. Toisaalta vaatimattomasti alkanut muutos voi hiljalleen johtaa suuriinkin mullistuksiin, jos uudet sovellukset syventävät jo alkaneita kehityskulkuja.

Tuoreet kansainväliset vertailevat selvitykset ja ennusteet valottavat median ja journalismin suhtautumista teknologioiden omaksumiseen. Euroopan mediasektorin kehitystä tukevassa Mediaroad-hankkeessa tunnistettiin kuusi teknologiaa, jotka hanke arvioi median tulevaisuuden kannalta tärkeimmiksi. Kaikki ovat eri kehitysvaiheessa olevia digitaalisia teknologioita – osa vaikuttaa jo alalla vahvasti, osaan liittyy merkittävä tulevaisuuden potentiaali. Nämä ovat tekoäly, immersiiiviset teknologiat, 5G, lohkoketjut, asioiden internet ja mediakonvergenssi (Morganti ja Ranaivoson 2019). Myös Reuters-instituutin ennuste journalismin, median ja teknologioiden trendeistä 2021 nostaa tekoälyn sovellukset keskeisiksi: suurin osa (69 prosenttia) heidän kansainvälisen, alan johtajille osoitetun kyselynsä vastaajista arvioi tekoälyn sovelluksilla olevan suurin vai-

kutus alaan tulevina vuosina. Ajankohtaisesti kiinnostava tulos on myös se, että vastaajista valtaosa (76 prosenttia) arvioi korona-ajan kiihdyttäneen suunnitelmia digitaalisten teknologioiden hyödyntämisestä. (Newman 2021, 8, 30.)

Teknologioiden vaikutus journalismiin kattaa kaiken arkisesta uutistyyöstä alan ansaintalogiikkaan, joten myös teknologioiden omaksumiseen liittyy monenlaisia näkemyksiä. Niin uutismediassa kuin sitä koskevassa tutkimuksessa on korostunut kahtiajakoinen suhtautuminen teknologioihin: niihin kytkeytyvät niin monet alan tulevaisuuteen liittyvät toiveet kuin huoletkin (Wahl-Jorgensen ym. 2016). Alalla työskentelevien oma osaaminen, heidän kokemuksensa, näkemyksensä ja mielikuvansa uusista teknologioista vaikuttavat siihen, miten uusia sovelluksia otetaan käyttöön.

Innovaatio on monitahoinen käsite, jonka määritelmät ja tyypologiat vaihtelevat kontekstin mukaan (Harmancioglu ym. 2009, 230). Everett M. Rogersin (2003, 36) määritelmän mukaan innovaatiot ovat ”ideoita, käytänteitä tai esineitä”, joita ainakin ajatellaan uusina ja jotka on ”paketoitu käyttäjiä varten” (emt., 152). Mark Rogers (1998, 1–20) puolestaan tarkentaa määritelmää yritysmaailman näkökulmasta viitaten sillä nimenomaan suorituskykyä vahvistaviin toimiin, kuten uusien ideoiden soveltamiseen tuotteisiin ja palveluihin, organisaation omiin toimintaprosesseihin tai muihin yrityksen toimintoihin. Mark Rogersin mukaan olennainen ero innovaatioiden (*innovation*) ja keksintöjen (*invention*) välillä onkin innovaatioiden kaupallinen, arvoa lisäävä luonne. Rajanveto on tämän analyysin puitteissa perusteltu, ja viittaamme jatkossa innovaatioihin Mark Rogersin määritelmän mukaisesti.

Kysymme: Mitä teknologisia innovaatioita suomalaisessa uutismediassa on kehitetty, ja mitkä ovat jo arkisessa käytössä? Millaisiksi alalla työskentelevät kokevat valmiutensa ottaa uusia teknologioita ammatilliseen käyttöön? Selvitämme lisäksi alalla vallitsevia käsityksiä eri teknologioiden merkityksestä journalismin tulevaisuudelle. Tutkimme aihetta uutismedian parissa Suomessa työskenteleville suunnatun kyselyn avulla. Tässä analyysissä keskitymme kyselyn teknologioita ja niiden omaksumisen olosuhteita käsittelevään osaan. Tutkimus on osa Helsingin Sanomain Säätiön rahoittamaa Media-*maiseman levottomuus* -hanketta.

Aineisto ja menetelmä

Toteutimme keväällä 2021 kyselyn Suomessa uutismedian parissa työskenteleville henkilöille. Tavoittelimme kohderyhmää aluksi Suomen Journalistiliiton kautta, mutta sähköpostitse toimitetussa jäsenkirjeessä markkinoitu kyselykutsomme herätti vain laimeaa kiinnostusta. Pyrimme laajentamaan vastaajajoukkoa välittämällä kyselykutsua myös muita kanavia pitkin. Pyysimme kaikkia ei-aatteellisia journalistiyhdistyksiä (20 kpl) välittämään kutsun jäsenistölleen. Samoin kyselykutsu annettiin jaeltavaksi Helsingin, Tampereen, Jyväskylän ja Vaasan yliopistojen viestinnän tai journalistiikan oppiaineille sekä Turun, Oulun seudun ja Haaga-Helian ammattikorkeakouluissa soveltuvia aloja opiskeleville. Osoitimme kyselykutsun erityisesti työelämäkokemusta omaaville opiskelijoille. Toivoimme saavamme uransa alussa olevien uutismedian työntekijöiden kautta viitteitä suunnasta, johon media-alan uusi sukupolvi sitä haluaa kehittää. Lisäksi pyysimme kotimaisia mediataloja välittämään kutsua sisäisesti henkilöstölleen: osoitimme pyynnön Yleisradiolle, Sanoma Oyj:lle, Keskisuomalainen Oyj:lle, SLP Medioille, Kaleva Oy:lle, KPK Medioille, TS-Yhtymä Oy:lle, Ilkka-Yhtymä Oyj:lle, PunaMusta Media Oyj:lle, Pirmediat Oy:lle sekä Ujaisten lehtiperheenä tunnetulle paikallislehtiryppäälle.

Kyselystä kerrottiin myös hankkeemme webinaarissa 9.4.2021, hankkeen Twitter-tilillä sekä tutkijoiden henkilökohtaisissa verkostoissa. Näin pyrimme varmistamaan sen, että kyselykutsu tavoittaa mahdollisimman monta sellaista vastaajaa, jolla on hiljattaista työkokemusta suomalaisesta uutismediasta.

Suomen Journalistiliiton lisäksi kymmenen journalistiyhdistystä vahvisti lähettäneensä kyselykutsun jäsenistölleen. Myös neljä mediatyöalaa vahvisti jakaneensa kyselyn henkilöstölleen, ja yhtä lukuun ottamatta kaikki oppilaitokset välittivät kutsun opiskelijoilleen. Kyselyyn kuitenkin jätettiin vastausaikana vain 91 vastausta. Tulos on selvästi odottamaamme pienempi: aiempiin Journalistiliiton kautta toteutettuihin kyselyihin on tyypillisesti saatu satoja vastauksia (esim. Backholm ja Aalto 2021, 1; Hiltunen 2019, 7). Edellä mainittujen tutkimusten perusteella Journalistiliiton kautta tavoitettava perusjoukko on noin 6500–8000 henkilöä, joiden lisäksi kysely lienee tavoittanut joitain satoja SJL:ään kuulumattomia uutismedian työntekijöitä ja opiskelijoita. Mikä selittää nyt käsillä olevan kyselyn heikon tuloksen? Koronapandemia lienee vaikuttanut asiaan, mutta tuskin ratkaisevasti, kuten Backholmin ja Aallon (2021) kyselystä voidaan päätellä. Pa-laamme kysymykseen analyysin lopussa.

Selvitimme kyselyllämme sekä mielipiteitä yksittäisistä teknologioista että yleisiä kokemuksia työskentelyolosuhteista. Tutkimus toteutettiin verkkopohjaisena Webropol-kyselynä, ja kysely oli avoinna kuukauden ajan (9.4.–9.5.2021). Kehitimme kyselyn tutkimuksemme tavoitteiden ja järjestämässämme toimittajawebinaarissa (7.9.2020) käytyjen keskustelujen pohjalta. Muokkasimme sitä testausvaiheessa alalla työskenteleviltä informanteiltamme saamamme palautteen perusteella. Taustatietokysymyksiä käytimme Suomen Journalistiliiton (2021) jäsenkyselyn taustatietokysymyksiä sekä joitain lisäkysymyksiä. Kyselylomake sisälsi sekä suljettuja että avoimia osioita.

Vastaajissa painottuvat miehet ja teknologiasta kiinnostuneet

On mahdollista, että vastaajissa painottuvat teknologioista henkilökohtaisesti kiinnostuneet niistä vähemmän kiinnostuneiden tai niitä vähemmän tuntevien kustannuksella. Tähän viittaa se, että selvä enemmistö vastaajista ilmoitti olevansa kiinnostunut uusista teknologioista (ks. Kuvio 3, artikkelin lopussa). Vastaajilla voi olla esimerkiksi ammattiroolin tai työsuhteen pituuden vuoksi muita enemmän tietoa siitä, mitä teknologioita heidät työllistävässä organisaatiossa on kokeiltu tai suunniteltu kokeiltavan. Aineiston analyysissä onkin tärkeää huomata, että vastaukset voivat heijastella paitsi teknologia-kokeilujen todellista yleisyyttä myös sitä, kuinka aktiivisesti ja avoimesti kokeiluista organisaatioissa keskustellaan.

Vastaajista (n=91) valtaosa oli työelämässä olevia journalisteja. Enemmistöllä (n=57) oli vakituinen työsuhde, ja määräaikaisia (n=5), tarvittaessa töihin tulevia (n=3), pätkätyöläisiä (n=2) sekä freelancereita (n=17) oli yhteensä noin 27 prosenttia. Työelämän ulkopuolella joko työttömyyden, eläköitymisen tai opiskelun takia oli seitsemän vastaajaa eli vajaat 8 prosenttia. Valtaosa vastaajista kertoi tekevänsä joko journalistin (sisältäen kuvajournalistit) tai päällikkötoimittajan työtä (n=73), kun taas mediaorganisaatiossa muuta työtä tekevät (n=5), muuta työtä johtavat (n=8) ja strategisen tason johtajat (n=5) olivat vähemmistössä. Vastaajista noin puolella (n=46) oli ylempi korkeakoulututkinto ja kolmanneksella (n=30) alempi korkeakoulututkinto.

Enemmistö vastaajista (n=54) ilmoitti työskentelevänsä koko Suomea palvelevan median parissa. Maakunnallisesta mediasta korostuivat Uusimaa (n=8), Pohjanmaa

(n=5) ja Pohjois-Pohjanmaa (n=5). Suurimmasta osasta maakuntia saatiin ainakin yksi vastaaja, mutta Kanta-Hämettä, Kymenlaaksoa, Keski-Suomea tai Ahvenanmaata palvelevan median edustajia ei vastaajajoukkoon löytynyt.

Koska vastaajista suurin osa oli journalisteja, heidän taustatietojaan voidaan verrata Suomen Journalistiliiton (2021) jäsenkyselyn tuloksiin. Siihen verrattuna kyselymme vastaajajoukko oli varsin miehinen: SJL:n jäsenkyselyssä yli 64 prosenttia vastaajista oli naisia, kun tässä tutkimuksessa enemmistö (n. 57 prosenttia) oli miehiä. Sekä tämän kyselyn että Journalistiliiton jäsenkyselyn vastaajista enemmistö oli toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa (63 ja 52 prosenttia). Freelancereiden osuus oli kummassakin kyselyssä noin 19 prosenttia. Kummankin kyselyn vastaajat olivat iältään ja työkokemukseltaan melko samanlaisia: keski-ikäisiä ja vähintään kymmenen vuotta journalismin parissa työskennelleitä.

Uusia teknologioita harkitaan ja kokeillaan laajalti

Jotta saisimme kokonaiskuvan siitä, mitä teknologioita suomalaisessa uutismediassa on jo käytössä tai suunnitellaan otettavaksi käyttöön, esitimme vastaajille listan sellaisista uusista teknologioista, jotka jo vaikuttavat tai joiden arvellaan tulevaisuudessa vaikuttavan journalismiin. Vaihtoehtona oli myös avovastaus: ”Muu, mikä?” Lista koottiin media-alaa koskevia ennusteita tuottavien organisaatioiden raporteista: Future Today Institute (2019, 2020), Nieman Lab (2019), Medialiitto (2018) ja Reuters-instituutti (Newman 2020). Lista perustuu pääasiassa Future Today Institutin ennusteisiin, jotka ovat teknologioiden suhteen edellä mainituista yksityiskohtaisimpia. Vastaajia pyydettiin kertomaan kunkin 37 teknologian osalta, missä asemassa se on heidät työllistävissä organisaatioissa: onko teknologian käyttöä harkittu, kokeiltu vai onko se jo vakituisessa käytössä?

Vastaukset jakautuvat varsin tasaisesti: jokaista teknologiaa on vähintään harkittu edes jossain organisaatiossa (ks. Kuvio 1). Peräti 30 listan teknologioista on jo vakiintuneessa käytössä ainakin jossain vastaajien edustamista organisaatioista.

Teknologioiden omaksumista kuvaavat tulokset ovat siten johdonmukaisia, että eniten harkittuja teknologioita on yleensä kokeiltu eniten ja eniten kokeillut teknologiat ovat myös päätyneet useimmiten käyttöön. On kuitenkin joitain teknologioita, jotka rikkovat tämän kaavan. Kahta teknologiaa, mikromaksamista ja 360 asteen kuvia ja videoita on harkittu ja kokeiltukin melko paljon – mutta niitä on otettu käyttöön suhteessa harvemmin. Kaikista listan teknologioista mikromaksamista on harkittu toiseksi eniten (29 vastaajaa), ja 360 asteen kuva ja video on listan kokeilluin (30 vastaajaa) teknologia. Kuitenkin vain muutama vastaaja (kolme ja viisi) ilmoitti organisaatioidensa ottaneen nämä teknologiat käyttöön. Kyselyn perusteella epäsuhtauden syytä voi vain arvailla: kenties teknologioista ei ole vielä saatu riittävästi kokemuksia, jotta niiden yhteensopiavuutta ja hyödyllisyyttä olisi voitu todeta, tai kenties saadut tai kuullut kokemukset ovat olleet negatiivisia.

Huomionarvoinen on myös joukko teknologioita, jotka ovat paikoin vakiintuneessa käytössä, mutta jotka ovat monelle vastaajalle yhä vieraita. Vähintään 80 prosenttia vastaajista kertoi, ettei heidän organisaationsa ole edes harkinnut näiden – toisaalla jo vakiintuneessa käytössä olevien – teknologioiden hyödyntämistä: lohkoketju, yhdistetty todellisuus (*mixed reality*), puheohjaus, rajatun käyttöiän sisältö, esineiden internet sekä jokakodin älysensorit. Havainto kertoo, että suomalaisesta uutismediasta löytyy

paitsi suurta vaihtelua myös suurta kekseliäisyyttä: vaikka muut eivät näkisikään uuden teknologian arvoa, lähes aina löytyy joku, joka keksii sille käyttöä.

Teknologioista live-video ja kameralennokit (eli droonit) näyttävät siirtyneet valtavirtaan: noin puolet vastaajista ilmoitti niiden olevan jo vakiintuneessa käytössä (droonien osalta vrt. Uskali ym. 2020). Valtavirtaistumassa lienevät myös neljä teknologiaa, joita yli puolet vastaajista kertoo vähintäänkin harkitun: uudet sosiaalisen median alustat, uutisaiheiden seurannan automatisointi, sisältöjen automaattinen räätälöinti sekä massadatan hyödyntäminen. Näistä ensiksi mainittu on myös koko kyselyn kiinnostavin teknologia: 85 prosenttia vastaajista on vähintäänkin harkinnut uusien sosiaalisten median alustojen hyödyntämistä.

Pyysimme vastaajia valitsemaan 37 teknologian listalta enintään kymmenen teknologiaa, joita he pitävät journalismin tulevaisuudelle erityisen tärkeinä. Myös tämän osion tulokset ovat varsin tasaiset: on vain yksi teknologia, mikromaksaminen, jota yksikään vastaaja ei pitänyt tärkeänä tulevaisuudessa (ks. Kuvio 2). Kaikkiaan 27 teknologiaa sai kannatusta vähintään kymmeneltä vastaajalta. Teknologioista kolme lupaavinta sai taakseen yli puolet vastaajista: uutisaiheiden seurannan automatisoiminen, sisältöjen räätälöinti ja uudet sosiaalisen median alustat.

Kansainvälisissä tutkimuksissa teknologioista suurin lähivuosien potentiaali on liitetty tekoälyn hyödyntämiseen (Newman 2021, 30; Morganti ja Ranaivoson 2019). Journalismissa tekoälyn sovellukset voivat ulottua kautta arvoketjun sisällön tuottamisesta sen jakeluun. Tavallisia käyttökohteita tekoälylle ovat esimerkiksi automaattiset konekäännökset, koneoppiminen, puheentunnistus, algoritmipohjainen sisällön personointi ja suosittelu sekä niin sanottu robottijournalismi (emt.). Myös oman kyselymme vastauksissa tekoälyn erilaiset sovellukset nähtiin tärkeinä. Emme kysyneet yleisesti tekoälyn merkityksestä, vaan pyysimme vastaajia arvioimaan erikseen muun muassa puheentunnistuksen tai koneoppimisen tärkeyttä. Vastausten perusteella voidaan kuitenkin arvioida, että tekoäly kaikissa eri käyttötavoissaan nähdään yhtenä journalismin tulevaisuudelle tärkeimmistä teknologioista.

Vastausten perusteella teknologiat on helppo asettaa lineaariseen kiinnostavuusjärjestykseen, jossa ei kuitenkaan ole jyrkästi erottuvaa kärkeä. Suurin hyppäys (13 vastaajan ero) löytyy toiseksi ja kolmanneksi lupaavimman teknologian välistä, kun muuten erot ovat korkeintaan viisi vastaajaa.

Mahdollisuudet tutustua uusiin teknologioihin vaihtelevat

Halusimme kyselyllämme hahmotella uutismediassa työskentelevien kokemuksia uusien teknologioiden omaksumisesta ja niiden mahdollisuuksista. Tätä varten esitimme vastaajille yhdeksän väittämää, joiden paikkansapitävyyttä pyysimme heitä arvioimaan viisiportaisella Likert-asteikolla (1=täysin eri mieltä ja 5=täysin samaa mieltä). Kysymykset käsittelivät vastaajien henkilökohtaisia sekä heidän työyhteisönsä resursseja omaksumaa uusia teknologioita. Tulokset jakautuvat melko tasaisesti niin, että vastauksista nousi runsaasti sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia (ks. Kuvio 3). Esimerkiksi reilu kolmannes vastaajista koki, että heillä on työssään käytettävissä riittävän ajantaisaisia ohjelmistoja ja laitteita (vastausvaihtoehdot 4 ja 5), kun taas vajaan kolmanneksen kokemus oli päinvastainen (vastausvaihtoehdot 1 ja 2). Vastaajien kokemukset ovat siis aidosti jakautuneet niin, että merkittävä osa vastaajista kokee työskentelyolosuhteensa

uusien teknologioiden omaksumiselle suotuisina, merkittävä osa epäsuotuisina ja merkittävä osa ei suotuisina eikä epäsuotuisina.

Kolmen väittämän osalta vastausten mediaani asettui vaihtoehtoon 4. Väittämien perusteella vastaajat ovat useammin kiinnostuneita kuin välinpitämättömiä uusia teknologioita kohtaan, he useammin kokevat työnantajansa suhtautuvan uusiin teknologioihin myönteisesti kuin kielteisesti ja he useimmiten toivovat työnantajansa käyttävän nykyistä enemmän rahaa uusien teknologioiden hankkimiseen. Myönteisyys uusia teknologioita kohtaan on huomionarvoista, sillä Rogersin (2003, 289–291) mukaan ominaisuus korostuu uusien teknologioiden ensiomaksujissa. Aineistomme valossa suhtautuminen uusiin teknologioihin on uutismediassa myönteistä, mutta olosuhteet niiden omaksumiseen koetaan usein puutteellisiksi. Kansainvälisessä tutkimuksessa (Newman 2021, 35) onkin noussut esiin huoli, että esimerkiksi tekoälyn hyödyt valuvat pääasiassa suurille mediataloille. Omassa kyselyssämme ei vertailtu mediataloja, mutta vastaajien kokemukset vihjaavat resurssien eriytymisestä myös Suomessa. Valtakunnallista yleisöä palvelevat vastaajat ilmoittivat jokaisen väitteen kohdalla työskentelyolosuhteensa hie- man paremmiksi kuin maakunnallista yleisöä palvelevat vastaajat. Erot tosin ovat pieniä, ja koska aineisto jäi melko suppeaksi, ei tästä voi tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä.

Uusissa teknologioissa nähdään sekä uhkia että mahdollisuuksia

Innovaatioihin tarttuminen tai niiden torjuminen perustuu suurelta osin niiltä odotetusta hyödystä tehtyyn arvioon (Rogers 2003, 232–234). Niinpä halusimme selvittää myös uutismediassa vallitsevia käsityksiä uusien teknologioiden tuomista eduista ja uhkista. Tutkimme näitä käsityksiä avokysymyksillä, pyytämällä vastaajia kuvailemaan omin sanoin uusiin teknologioihin liittyviä vaaroja ja mahdollisuuksia. Vastaukset antavat viitteitä uutismedia-alalla vallitsevista arvoista ja uusien teknologioiden koetusta yhteensopivuudesta niihin. Avokysymykseen vastaaminen oli vapaaehtoista, ja noin kaksi kolmesta vastaajasta tarttui näihin kysymyksiin. Saadut vastaukset olivat varsin tiiviitä, useimmiten virkkeen tai muutaman sanan mittaisia. Vastauksia on analysoitu yksinkertaisesti teemoittelemalla: vastaukset on purettu eri teemoja käsitteleviksi katkelmiksi, ja eri vastauksista kerätyt katkelmat on ryhmitelty ja analysoitu teemoittain (Guest, MacQueen ja Namey 2011).

Ensin pyysimme vastaajia kuvailemaan uusien teknologioiden journalismille tarjoamia mahdollisuuksia. Vastauksista erottuu kolme keskeistä teemaa: työn tehostaminen, laadun parantaminen ja relevanssin säilyttäminen.

Tehostamisen teemassa toistui toive siitä, että uudet teknologiat voisivat vapauttaa journalistien aikaa rutiineista, ”koiran hommista”, tärkeämpiin tehtäviin. Laadun parantamisen teema oli vastauksissa yleinen, mutta lavea. Seuraava vastaus kiteyttää tämän teeman hyvin:

Mahdollisuudet ovat kirjaimellisesti rajattomat. Uusien teknologioiden avulla journalismin mitä tahansa osa-alueita voidaan kehittää eteenpäin (esimerkiksi nopeutta, laajuutta, näytävyyttä, paikkansapitävyyttä, käyttäjälle personoitua jne). Kyse on enemmän siitä, mitä mediat tulevaisuudessa haluavat yleisölleen olla.

Relevanssin säilyttämisen teemaa käsittelevät vastaukset olivat kautta linjan ytimekkäitä, ja ne voi tiivistää kahteen ydinajatukseseen: uudet teknologiat mahdollistavat uusien yleisöjen tavoittamisen ja vanhojen säilyttämisen.

Pyysimme vastaajia kuvailemaan myös merkittävimpiä uusien teknologioiden journalismille aiheuttamia uhkia. Kysymykseen saatiin 66 vastausta, jotka jakautuivat laajasti eri teemoihin. Yksi teema oli kuitenkin selvästi tärkein: pelko siitä, että uusia teknologioita tullaan soveltamaan itsetarkoituksellisesti. Se esiintyi 17 vastauksessa, ja tätä huolta ilmaistiin muihin teemoihin nähden varsin monisanaisesti ja värikkäästi. Uusia teknologioita kuvailtiin näissä vastauksissa ”marginaalitekologioiksi”, ”häpäkkeiksi” ja ”vipottimiksi”, ja niiden itsetarkoituksellista käyttämistä ”leikkimiseksi”, ”näpertelemiseksi” ja ”pelle peloton -psykoosissa kikkailemiseksi”.

Vastauksissa esiintyivät myös pelot toimitusten resurssien haaskaamisesta, yleisöjen menettämisestä (joko jäämällä kehityksen kyydistä tai keskittymällä uutuusteknologioihin yleisön kustannuksella), toimijuuden menettämisestä teknologisille järjestelmille, journalistisen laadun heikentymisestä, sekä erilaiset yhteiskunnalliset (esimerkiksi polarisaatio) tai tekniset uhat (kuten tietomurrot). Vastausten perusteella näyttäisikin siltä, että uusissa teknologioissa nähdään useampia erilaisia uhkia kuin mahdollisuuksia. Se ei tietenkään tarkoita, etteivätkö teknologioiden hyödyt (kuten työn helpottaminen) voisi ylittää mahdollisia haittoja. Huolien runsaus kuitenkin kannattaa huomioida uudistuksia perustellessa.

Työelämästä ja teknologioiden hyödyntämisestä käydyissä keskusteluissa nousee usein esiin huoli esimerkiksi digitalisaation, automaation ja robotisaation seurauksista – vähenevätkö työpaikat? Siksi onkin kiinnostavaa huomata, että vain kolme vastaajaa mainitsi journalististen työpaikkojen vähenemisen teknologioihin liittyvänä uhkana.

Teknologisen uudistumisen näkymät suomalaisessa journalismissa

Kyselyn vastauksista on luettavissa huoli ja epätietoisuus journalismin tulevaisuudesta. Uudet teknologiat nähdään ehdollisesti sekä journalismin apuna että turmiona. Tältä osin tulokset vastaavatkin aiempaa kirjallisuutta: innovaatiot joko leviävät tai törmäävät vastustukseen sen mukaan, nähdäänkö niiden sopivan yhteen yhteisön tai kulttuurin arvojen kanssa. Uutismediassa journalismin laatu ja laajempi hyöty yhteiskunnalle on yhä korkein tavoite, ja myös resurssikysymystä tarkastellaan journalismin laadun näkökulmasta. Kuten Anker Brink Lundin (2008) tanskalaista sanomalehdistöä käsitelleessä tutkimuksessa, harva kyselymme vastaajista näyttäisi pitävän uutismediarityksen hyvää taloutta itseisarvona. Aineistossamme perinteisten arvojen ja taloudellisten huolten soveltelu ilmenee resurssikysymyksen välineellistämisenä. Uudet teknologiat ovat tervetulleita, jos niiden avulla voidaan tehdä samat asiat kuin ennenkin joko tehokkaammin tai paremmin.

Vastaajiamme kiinnostavat erityisesti journalistista perustyötä helpottavat ja automatisoivat teknologiat. Erilaisilla tekoälysovelluksilla, kuten puheentunnistuksella sekä puheen ja tekstin koneellisella tulkitsemisella, on vastaajien mielikuvissa tärkeä rooli journalismin tulevaisuudessa. Tältä osin suomalaisen uutismedian kehitys seuraa kansainvälisiä trendejä (vrt. Morganti ja Ranaivoson 2019; Newman 2021). On kuitenkin syytä huomata, että avovastauksissa myös kannetaan huolta tekoälyn ja automaation

vaikutuksista journalismin laatuun sekä autonomiaan. Oletetuista hyödyistään huolimatta myös nämä teknologiat voivat lopulta jäädä hyödyntämättä, jos alan mielipide niitä kohtaan muuttuu kielteiseksi.

Saimme kyselyymme 91 vastausta, mikä ei riitä muodostamaan edustavaa kuvaa suomalaisesta uutismediasta. Näin ollen määrällisiä tuloksia erilaisten teknologioiden, kokemusten, huolien ja toiveiden esiintyvyydestä voidaan pitää parhaimmillaankin suuntaa antavina. Tulokset eivät kuitenkaan poikkea kansainvälisestä kehityksestä tai Everett M. Rogersin (2003) diffuusioteorian suuntaviivoista. Aihe silti kaipaisi kattavammalla otoksella tehtyä tutkimusta. Jatkotutkimuksessa on syytä pohtia kriittisesti tutkimuksen metodologiaa, etenkin vastaajakatoa ja sen syitä. Hieman yli tuhat vastaajaa avasi linkin kyselyymme, mutta vain reilut sata eteni tervetulosivulta itse kysymyksiin. Aloittaneista (n=113) valtaosa (n=91) täytti kyselyn loppuun saakka.

Ensimmäisen vaiheen kato voi johtua sekä kyselyväsymyksestä että ongelmista linkin toimittamisessa tai huomaamisessa. Keskustelut muiden, suomalaistoimittajia koskevia kyselyitä toteuttaneiden tutkijoiden kanssa viittaavat ensiksi mainittuun ongelmaan: etenkin koronavuotena journalisteihin on kohdistunut tavallista suurempi kyselypaine. Tämä on voinut vaikuttaa paitsi yksittäisten vastaajien intoon osallistua tutkimuksiin myös kyselykutsuja välittävien yhteistyökumppaneiden kiinnostukseen. Toisen vaiheen katoon, eli esittelysivulla kyselyn hylänneiden määrään, vaikuttanee edellä mainitun väsymyksen lisäksi myös tutkimuksen aihe. Uudet teknologiat aiheena saattaa karkottaa niitä huonosti tuntevia tai aiheesta kiinnostumattomia vastaajia – vaikka esittelysivulla korostettiin kaikkien näkemysten arvokkuutta. Vastaajajoukon itse ilmoitettu kiinnostus uusien teknologioita kohtaan voi kieliä vastaajien karsiutumista juuri aiheen perusteella. Tämä heikentää entisestään määrällisten tulosten yleistettävyyttä. Teknologioiden levinneisyyttä ja tulevaisuuden hyötyjä koskevan osion kohdalla vironoma lienee vähemmän merkitsevä: teknologioista kiinnostuneet ja niihin perehtyneet vastaajat luultavasti ovat keskimääräistä paremmin perillä omassa organisaatiossaan tapahtuvista kokeiluista ja uusien teknologioiden käyttökohteista.

Pelkästä vastaajakadosta ei voi vetää johtopäätöksiä suomalaisjournalistien kiinnostuksen kohteista; vaatimattomaksi jäänyt otoskoko ei vielä anna aiheutta olettaa uutismedian työntekijöitä teknologiavastaisiksi. Teknologiaihin liittyvä kiinnostus ja tietotaito ovat kuitenkin journalismille tärkeitä, ja niistä kannattaa huolehtia. Uutismediaan kohdistuu todellisia paineita toiminnan tehostamiseen ja uusien teknologioiden omaksumiseen. Jos alalta ei löydy osaavia tai halukkaita käyttäjiä uusille teknologioille, osaaminen täytyy tuottaa alihankintana tai palkkaamalla uusia työntekijöitä teknologia-alalta. Tämä trendi voi ajan saatossa vähentää journalististen arvojen merkitystä alan kehityksessä ja lisätä insinöörimäisen ajattelun vaikutusta (Wu, Tandoc ja Salmon 2019, 1252). Myös osa kyselymme vastaajista suhtautui uusiin teknologioihin varauksella juuri tästä syystä: he epäilevät niiden nakertavan journalismin riippumattomuutta ja lisäävän algoritmien ja teknologiayritysten valtaa.

Uhkakuvien ja huolien ohella aineistomme antaa viitteitä myös hyödyntämättömistä mahdollisuuksista. Suurin osa kyselyssä mainituista teknologioista on käytössä ainakin joissain suomalaisissa uutismedioissa. Toisaalta vain harva listan teknologioista on todella lyönyt läpi niin, että niistä olisi tullut osa helposti lähestyttävää valtavirtaa. Suomalaisella uutismedialla on ajantasaista tietotaitoa uusista teknologioista, mutta se vaikuttaa olevan hajallaan joko eri osastoilla tai eri kokonaan eri toimituksissa. Vastaukset herättävätkin kysymyksen tiedonkulusta ja yhteistyöstä uutismedian toimijoiden välillä.

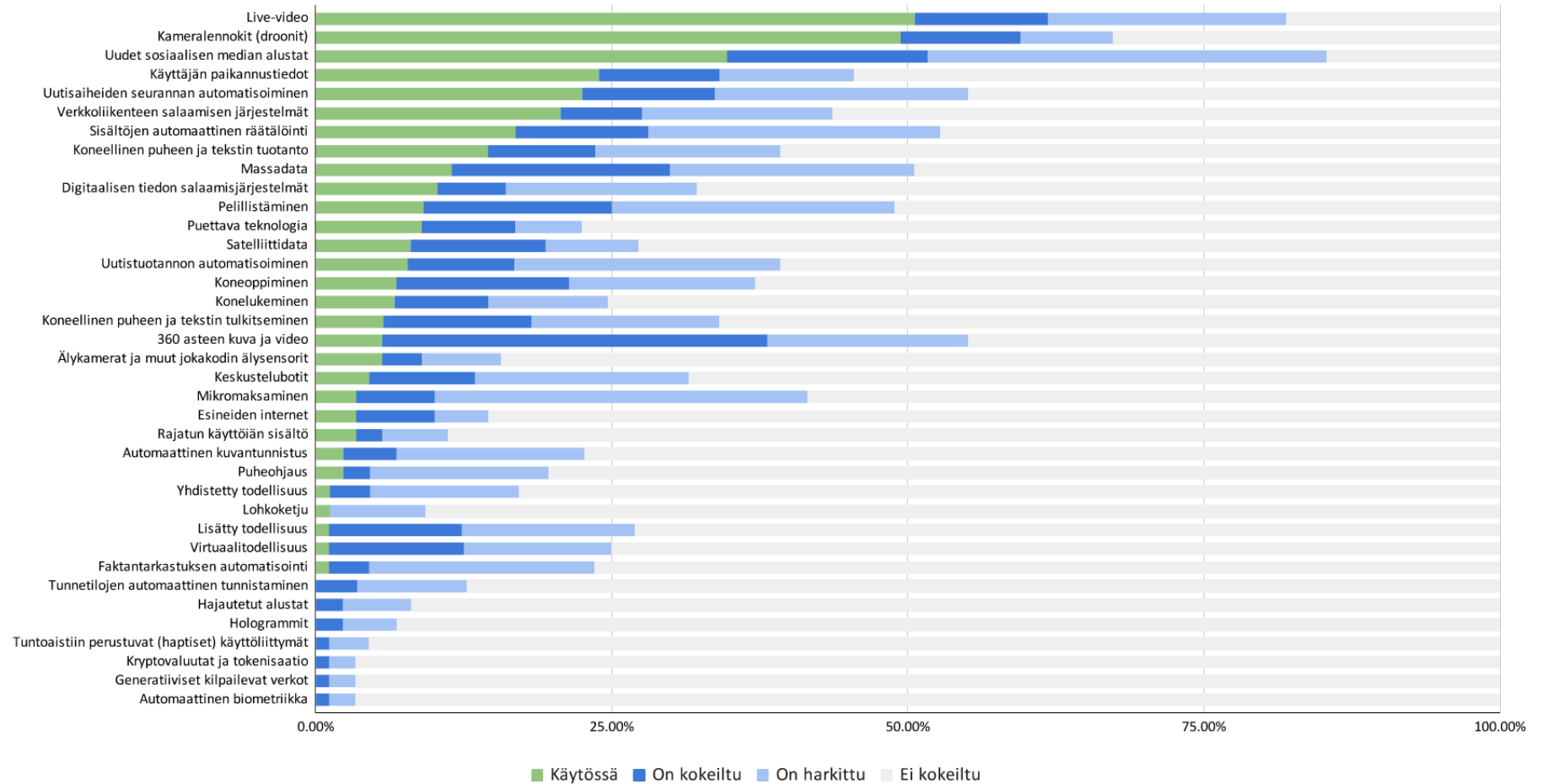
Vain kourallinen vastaajista ajatteli, että oman toimituksen ulkopuolelle ulottuvasta yhteistyöstä olisi hyötyä, vaikka vastauksissa muuten korostuu tarve tiedolle ja käyttökemuksille juuri journalistisessa kontekstissa. Lisäksi vastaajien voimakas huoli alan resursseista antaa syyn olettaa, että voimia säästävälle yhteistyölle todella olisi tilausta.

Kirjallisuus

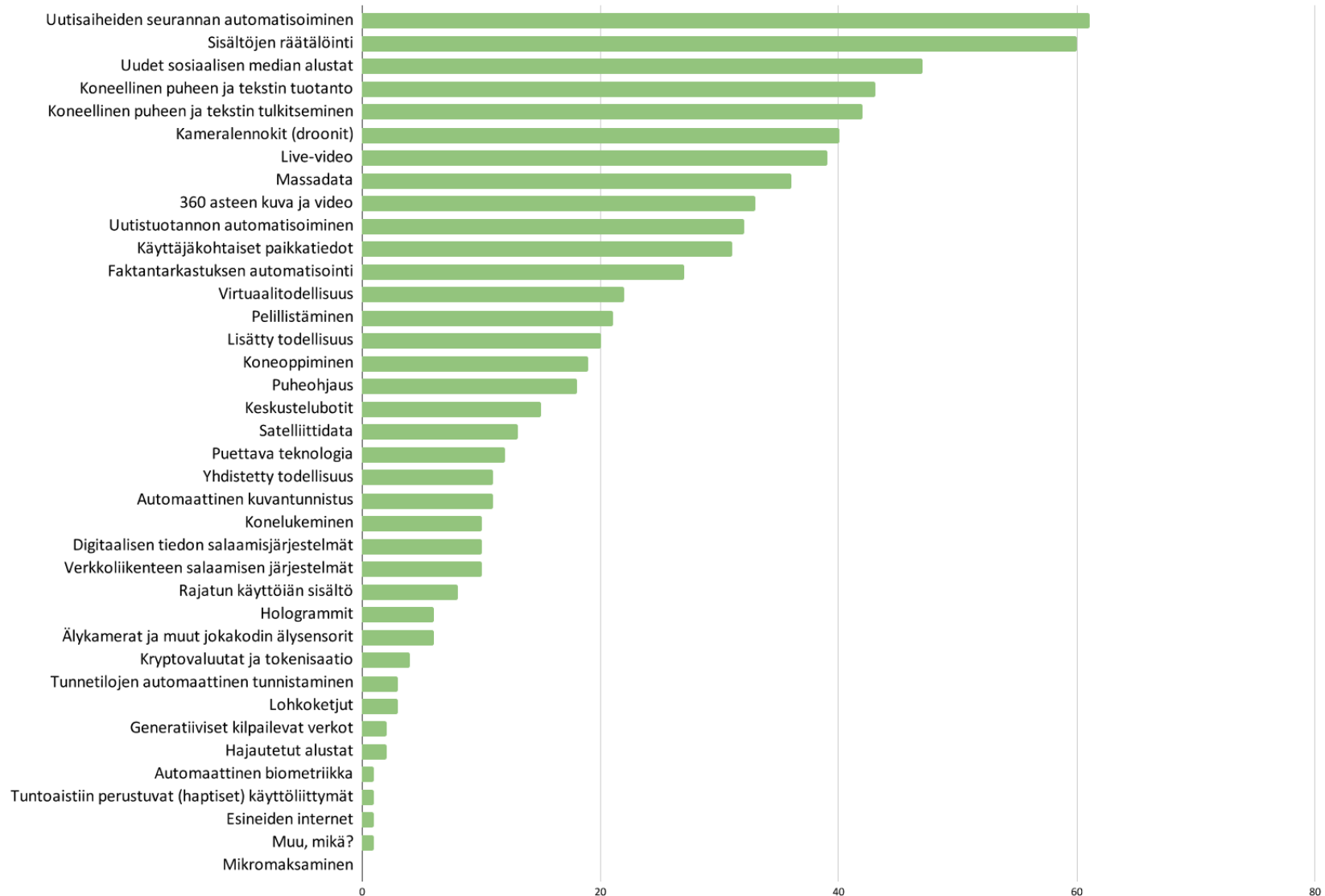
- Backholm, Klas ja Tuomas Aalto. 2021. *Tutkimus koronapandemian ja etätyön vaikutuksista journalistien työhön*. Luettu 10.2.2022. <https://journalistiliitto.fi/wp-content/uploads/2021/09/Tyoelamavaliokunnan-koronakyselyn-tulokset-kesakuu-2021.pdf>.
- Franklin, Bob. 2014. "The Future of Journalism." *Journalism Studies*, 15 (5): 481–499. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2014.930254>.
- Future Today Institute 2019. 2019 Tech Trends Report: Emerging science and technology trends that will influence business, government, education, media and society in the coming year. Luettu 25.1.2022. <https://futuretodayinstitute.wetransfer.com/downloads/ff42727439bd928007628c18d160958a20190309150253/fb38f1>.
- Future Today Institute. 2020. 2020 Tech Trends Report: Strategic trends that will influence business, government, education, media and society in the coming year. Luettu 25.1.2022. <https://futuretodayinstitute.wetransfer.com/downloads/e7fb4af433a94ec20ab0d0f891e4b15620200422144723/822bed>.
- Guest, Greg, Kathleen M. MacQueen ja Emily E. Namey. 2011. *Applied Thematic Analysis*. Los Angeles: Sage.
- Harmancioglu, Nukhet, Cornelia Droge ja Roger J. Calantone. 2009. "Theoretical lenses and domain definitions in innovation research." *European Journal of Marketing*, 43 (1/2): 229–263. <https://doi.org/10.1108/03090560910923319>.
- Hiltunen, Ilmari. 2019. "Experiences of external interference among Finnish journalists: Prevalence, methods and implications." *Nordicom Review*, 40 (1): 3–21. <https://doi.org/10.2478/nor-2018-0016>.
- Lund, Anker Brink. 2008. "Diffusion of innovation in news organizations: Action research of middle managers in Danish mass media." Teoksessa *Management and Innovation in the Media Industry*, toimittaneet Cinzia Dal Zotto ja Hans van Kranenburg, 199–214. Cheltenham: Edward Elgar.
- Medialiitto. 2018. Medialiiton toimialastrategia 2018. Luettu 10.2.2022. https://www.media2030.fi/_files/ugd/bdbaa7_f2883562c9dc4dbc943b44324d6f0b35.pdf
- Morganti, Luciano ja Heritiana Ranaivoson. 2019. "Future and emerging technologies for the media sector." MediaRoad Vision Papers. MediaRoad – European Media Ecosystem for Innovation. Luettu 10.2.2022. https://www.mediaroad.eu/wp-content/uploads/2019/10/Vision-Paper-2_Future-and-emerging-technologies-for-the-European-Media-Sector.pdf.
- Newman, Nic. 2021. *Journalism, media and technology trends and predictions 2021*. Luettu 10.2.2022. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/journalism-media-and-technology-trends-and-predictions-2021>.
- Newman, Nic. 2020. Journalism, Media, and Technology Trends and Predictions 2020. Luettu 10.2.2022. <https://www.digitalnewsreport.org/publications/2020/journalism-media-and-technology-trends-and-predictions-2020/>.
- Nieman Lab. 2019. Predictions for Journalism 2019. Luettu 10.2.2022. <https://www.niemanlab.org/collection/predictions-2019/>.

- Pavlik, John. 2000. "The impact of technology on journalism." *Journalism Studies*, 1 (2): 229–237. <https://doi.org/10.1080/14616700050028226>.
- Rogers, Everett M. 2003. *Diffusion of Innovations*. New York: Free Press.
- Rogers, Mark. 1998. "The Definition and measurement of innovation." Melbourne Institute Working Papers. Melbourne Institute of Applied Economic and Social Research. Luettu 10.2.2022. https://melbourneinstitute.unimelb.edu.au/downloads/working_paper_series/wp1998n10.pdf.
- Steensen, Steen. 2011. "Online journalism and the promises of new technology." *Journalism Studies*, 12 (3): 311–327. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2010.501151>.
- Suomen Journalistiliitto. 2021. "Järjestökuvatutkimus 2021. Yhteenvedo tuloksista." Julkaisu-
maton diasarja.
- Uskali, Turo, Ville Manninen, Pasi Ikonen ja Jere Hokkanen. 2020. "Diffusion of drone journalism: The case of Finland, 2011–2020." *Media and Communication*, 8 (3): 75–84. <https://doi.org/10.17645/mac.v8i3.3075>.
- Wahl-Jorgensen, Karin, Andrew Williams, Richard Sambrook, Janet Harris, Iñaki Garcia-Blanco, Lina Dencik, Stephen Cushion, Cynthia Carter ja Stuart Allan. 2016. "The Future of Journalism: Risks, threats and opportunities." *Digital Journalism*, 4 (7): 809–815. <https://doi.org/10.1080/21670811.2016.1199469>.
- Wu, Shangyuan, Edson C. Tandoc Jr. ja Charles T. Salmon. 2019. "When journalism and automation intersect: Assessing the influence of the technological field on contemporary newsrooms." *Journalism Practice*, 13 (10): 1238–1254. <https://doi.org/10.1080/17512786.2019.1585198>.

Kuvio 1. Kiinnostavimmat teknologiat (prosenttia vastaajista)



Kuvio 2. Tulevaisuudelle tärkeimpinä pidetyt teknologiat (vastaajaa, kpl)



Kuvio 3. Vastaajien kokemukset työskentelyolosuhteistaan (prosenttia vastaajista)

